

УДК 351(477):314.15

О. В. Овдін,
к. і. н., доцент, доцент кафедри права та європейської інтеграції,
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України
ORCID ID: 0000-0002-7806-5061

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.10.123

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ЧИСЕЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ МОНІТОРИНГУ ДЕМОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

O. Ovdin.
PhD in Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Law and European
Integration, Dnipropetrovsk Regional Institute for Public Administration, National Academy for Public
Administration under the President of Ukraine

THE PROBLEM OF DETERMINING THE POPULATION OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF MONITORING DEMOGRAPHIC PROCESSES

Статтю присвячено одній з ключових проблем моніторингу демографічних процесів в Україні — визначенню чисельності населення. Було проаналізовано історичні аспекти та сучасний стан моніторингу демографічних процесів, виділено низку його ключових недоліків, які сприяють невідповідності окремих статистичних показників реальній демографічній картині. Виділено проблему недостовірності статистичної інформації щодо населення тимчасово окупованої території України, що також впливає на недостовірність підсумкових оцінок Державної служби статистики (Укрстату). Досліджено проєкт "Оцінка чисельності наявного населення України", проведений за ініціативи экс-міністра Кабінету міністрів України Дмитра Дубілета. Проаналізовано особливості, методологія та основні результати даного проєкту. Визначено його роль у моніторингу демографічних процесів. Запропоновано авторську оцінку чисельності населення України. Визначено низку рекомендацій щодо шляхів та напрямів покращення моніторингу демографічних процесів в Україні.

The paper is devoted to one of the key problems connected with monitoring of demographic processes in Ukraine — determining the population size. The historical aspects and current state of monitoring of demographic processes have been analyzed; a number of its key shortcomings, which contribute to the inconsistency of some statistical indicators with the real demographic picture, has been identified. Attention is drawn to the incomplete consideration of the migration dynamics in the current assessment of the Ukrainian population, in particular the departure of a large number of Ukrainians to a permanent place of residence abroad. The problem of the unreliable statistical information regarding the population of the temporarily occupied territory of Ukraine, which also affects the unreliability of the final estimates of the State Statistics Service (Ukrstat), has been highlighted. The Project "Estimation of the Current Population of Ukraine" conducted at the initiative of the former Minister of the Cabinet of Ministers of Ukraine Dmytro Dubilet, has been studied. The analysis has been carried out regarding the features, methodology and main results of this Project. Its role in monitoring of demographic processes has been determined. Furthermore, a comparative

analysis has been conducted between the Project data and Ukrstat's estimates, including at the regional level. The author's assessment of the Ukrainian population is offered. A number of recommendations for ways and directions to improve monitoring of demographic processes in Ukraine has been determined. In particular, the need to strengthen the international cooperation between Ukrstat and statistical agencies of those counties, to which the largest number of migrants from Ukraine direct their steps, is emphasized. The necessity of conducting the Second All-Ukrainian Population Census and further observance of the world-wide 10-year interval between the population censuses have been proven.

Ключові слова: демографічна криза, Державна служба статистики України, Кабінет Міністрів України, міграція, моніторинг, оцінка, перепис населення, проєкт, чисельність населення.

Key words: demographic crisis, Cabinet of Ministers of Ukraine, State Statistics Service of Ukraine, migration, monitoring, assessment, census, project, population.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Завдання визначення чисельності населення є досить старим. Фактично воно з'явилося ще у Давньому світі і його вирішення розглядалося у контексті отримання надзвичайно важливих знань, які є передумовою для прийняття багатьох рішень щодо стратегічного розвитку держави. Не втрачало воно своєї актуальності у добу Середньовіччя, Новий та Новітній періоди Всесвітньої історії. У XXI ст., в умовах коли відбуваються бурхливі соціально-економічні зміни, регулярно отримання об'єктивної статистичної інформації набуває особливо великого значення. І це у повній мірі стосується нашої держави. Суспільство повинно знати свою країну.

Одне з ключових місць серед інших розділів статистичної інформації має демографічна статистика, і не випадково на офіційному сайті Державної служби статистики України (далі — Укрстату) розділ демографії йде першим. На нашу думку, демографічна інформація є базовою для характеристики суспільства, адже неможливо планувати проведення реформ у будь-якій іншій сфері без базових знань щодо чисельності, вікової та статевої структури населення тощо. І питання "Якою є чисельність населення України?" потребує обґрунтованої та достовірної відповіді.

Загальноприйнятій у світі інтервал між переписами населення — 10 років, і саме такий впроваджено на сьогодні у ЄС. Але перший за період незалежності Всеукраїнський перепис населення відбувся вже у далекому 2001 р., а проведення Другого перепису населення відкладалося вже кілька разів. Останній раз датою його проведення було визначено грудень 2020 р., але як ми добре знаємо, він знову не відбувся. Частково нова затримка пов'язана з об'єктивними причинами, адже епідемія коронавірусу в Україні внесла свої корективи у низку державних заходів, але потрібно зазначити, що у багатьох державах світу (зокрема у США та КНР) запланований на 2020 р. перепис населення не відкладався (і на момент підготовки даної статті статистичні відомства вже оприлюднюють перші результати).

Водночас наприкінці 2019 — на початку 2020 рр. у українському суспільстві виникла дискусія щодо доцільності проведення перепису населення як такого і про можливість його заміни іншими методами збору інформації (інколи не зовсім коректно використовувався термін "електронний перепис населення"). Висловлю-

валася думка (яку ми не поділяємо) щодо перетворення "традиційного перепису населення" на анахронізм в умовах появи реєстрів населення. На нашу думку, подібні питання обов'язково повинні обговорюватися громадськістю, за участю науковців. І аналізуватися в наукових дослідженнях, у т. ч. з державного управління.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми моніторингу демографічних процесів на сьогодні досліджувалися передусім у межах демографічної науки. Серед видатних українських демографів, які багато зробили для наукового дослідження теми, а також для її популяризації у суспільстві потрібно виділити Е.М. Лібанову [6; 12]. Водночас про цю проблему згадували у своїх роботах з державного управління демографічними процесами такі автори: О.А. Малиновська [3], Л.Ф. Муц [4], О.В. Позняк [11] тощо.

НЕ ВИРІШЕНІ РАНІШЕ ПИТАННЯ, ЩО Є ЧАСТИНОЮ ПРОБЛЕМИ

Проведений за ініціатииви экс-міністра Кабінету міністрів України Д.О. Дубілета проєкт "Оцінка чисельності наявного населення України" активно коментувався у ЗМІ [13], проте, він вимагає також ґрунтовного наукового аналізу у межах державного управління. Також бракує досліджень присвячених визначенню напрямів покращення моніторингу демографічних процесів.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження проблем визначення чисельності населення України на сучасному етапі у контексті моніторингу демографічних процесів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Моніторинг демографічних процесів відбувається шляхом регулярного збору та обробки відповідної статистичної інформації та проведення періодичних переписів населення. Саме поєднуючи поточний облік та дані переписів встановлюється об'єктивна демографічна картина. Перепис має уточнювати дані, корегувати їх, виправляючи помилки, які накопичуються протягом міжпереписного періоду. Останній не може бути надто тривалим, але, як зазначалося вище, у грудні 2021 р. виповниться вже 20 років після проведення Першого

Таблиця 1. Демографічна динаміка в Україні у 2002—2020 рр.

Рік	Народжуваність, тис. осіб	Смертність, тис. осіб	Природний приріст або скорочення (-) чисельності населення, тис. осіб	Міграційний приріст або скорочення (-) чисельності населення, тис. осіб
2002	390,7	754,9	-364,2	-33,8
2003	408,6	765,4	-356,8	-24,2
2004	427,3	761,3	-334,0	-7,6
2005	426,1	782,0	-355,9	4,6
2006	460,4	758,1	-297,7	14,2
2007	472,7	762,9	-290,2	16,8
2008	510,6	754,5	-243,9	14,9
2009	512,5	706,7	-194,2	13,4
2010	497,7	698,2	-200,5	16,1
2011	502,6	664,6	-162,0	17,1
2012	520,7	663,1	-142,4	61,8
2013	503,7	662,4	-158,7	31,9
2014	465,9	632,3	-166,4	22,6
2015	411,8	594,8	-183,0	14,2
2016	397,0	583,6	-186,6	10,6
2017	364,0	574,1	-210,1	12,0
2018	335,9	587,7	-251,8	18,6
2019	308,8	581,1	-272,3	21,5
2020	293,5	616,8	-323,4	9,3
Разом за 2002 - 2020	8 210,5	12 904,5	-4 694,0	234,0

Всеукраїнського перепису населення. Відповідно відбувається накопичення помилки.

У таблиці 1 представлено демографічну динаміку України за даними Укрстату після проведення останнього перепису [5]. Потрібно вказати, що саме на підставі цієї динаміки було визначено Укрстатом загальну чисельність населення України (починаючи з 2014 р. також не враховується населення АР Крим та м. Севастополя).

Не важко помітити, що Укрстат фіксує лише один чинник депопуляції, а саме природне скорочення чисельності населення, яке визначається відповідно до різниці між смертністю та народжуваністю (і на жаль, протягом останніх років дана різниця має тенденцію до зростання) [1].

На нашу думку, немає підстав для сумнівів у адекватності матеріалів державних органів реєстрації фактів смерті та народження, які надходять до обласних управлінь та головних управлінь Укрстату. Але цього не можна сказати про міграційну динаміку населення. Якщо у суспільстві та науковому середовищі давно є консенсус, що міграційний баланс є негативним і суттєво впливає

на чисельність населення України, то це зовсім не зафіксовано у офіційних показниках Укрстату. Починаючи з 2005 р. статистична установа встановлює щорічний міграційний приріст населення.

У цілому міграційний приріст населення за даними Укрстату за період 2002—2020 рр. становить 234 тис. І ці 234 тис. враховано у загальній чисельності населення України, що водночас не надто афішується у суспільстві. Навпаки, поширено думку що загальне офіційне скорочення чисельності населення у більшій мірі пов'язано з міграційним фактором.

На нашу думку, якщо б Укрстат взагалі відмовився від врахування міграційних процесів під час визначення чисельності населення, і обмежився лише природною динамікою, то отриманий показник очевидно був би на 234 тис. ближчим до істини.

Іншим фактором викривлення загальної офіційної чисельності Укрстатом є те що він, не враховуючи останні 6 років населення Криму та Севастополя, водночас враховує повністю населення Донецької і Луганської областей, виходячи з довоєнних показників та офіційно зареєстрованих в Україні даних щодо народжу-

Таблиця 2. Офіційна чисельність населення України станом на 1 березня 2021 р.

Україна (без АР Крим та м. Севастополя), осіб, у т. ч.	41 527 205
ОРДЛО	3 743 042
Горлівський район Донецької області	664 564
Кальміуський район Донецької області	121 179
Донецький район Донецької області	1 489 592
Алчевський район Луганської області	437 176
Довжанський район Луганської області	206 233
Луганський район Луганської області	529 352
Ровеньківський район Луганської області	294 946
Україна без тимчасово окупованих територій	37 784 163

ваності, смертності та міграцій після 2014 р. Тому хоча є цілком очевидним, що насправді населення ОРДЛО суттєво скоротилося (зокрема через незареєстровану в Україні високу смертність населення тимчасово окупованої території, а також його виїзд звідти, у т. ч. за кордон), головними управліннями статистики Донецької та Луганської областей офіційно визначено, що у відповідних районах мешкає більше 3,7 млн [15; 16]. І саме ця цифра врахована Укрстатом для визначення загальної чисельності населення України (без Криму).

Після проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні визначення населення нових адміністративно-територіальних одиниць базується на довоєнних оцінках чисельності населення. Відповідні дані представлено у таблиці 2.

Потрібно підкреслити, що демаркаційна лінія практично повністю співпадає з кордонами 7 тимчасово окупованих районів Донбасу, а невеличкі розходження є несуттєвими у даному контексті.

Зазначимо, що на сайтах головних управлінь статистики у Донецькій та Луганській областях у відповідному розділі є примітка про те, що "розрахунки (оцінки) чисельності населення здійснено на основі наявних адміністративних даних щодо державної реєстрації народження і смерті та зміни реєстрації місця проживання" [15]. Фактично статистичні установи визнають неповноту наявних адміністративних даних і відповідно недостовірність офіційно визначеної загальної чисельності населення областей (а тому й України у цілому).

Ситуацію, що склалася із оцінкою чисельності населення України мало б бути виправлено під час нового перепису. Проте, 28 листопада 2019 р. міністр Кабінету міністрів України Д.О. Дубілет (зазначимо, що діяльність Укрстату згідно діючого законодавства спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України) анонсував початок роботи над проектом "Оцінка чисельності наявного населення України". У своїй заяві міністр повідомив, що у випадку успішної реалізації проекту, з'явиться можливість відмовитися від традиційного перепису населення (відповідне рішення мало бути схвалене Кабінетом міністрів України). Він декілька разів називав даний проект "електронним переписом", навіть свій почав анонс із слів про те, що "ми вирішили провести т. зв. електронний перепис". І хоча у подальшому це формулювання до назви проекту не потрапило, проте, його часто продовжували (і зараз продовжують) використовувати у ЗМІ [13].

Зазначимо, що у світі під "електронним переписом населення" як правило мається на увазі звичайний перепис населення з використанням замість паперових анкет (або поряд із ними) можливостей внесення інформації або на електронний пристрій співробітника органу який здійснює перепис, або самостійне заповнення анкети в Інтернеті. Під час оприлюднення результатів проекту було вказано, що відбулася "Оцінка чисельності населення — наближене визначення чисельності наявного населення за статтю і віком на території країни або її частини без проведення перепису населення" [8].

Дискусії навколо проекту перетворилися на дискусії щодо відмови від довгоочікуваного Другого Всеукраїнського перепису населення, який мав бути проведений ще у 2011 р., але декілька разів відкладався (зараз офі-

ційно його проведення передбачено у грудні 2020 р.). "Ці дані будуть, можливо, більш точними, ніж від традиційного перепису, оскільки далеко не всі українці відкривають двері тим, хто проводить опитування", — зазначив Д.О. Дубілет. Він також наголосив, що в держбюджеті на 2020 р. відбулося зниження витрат на перепис з 3,4 млрд грн до 1,4 млрд і додав що є можливість заощадити ще 1 млрд та витратити гроші на медицину та інші важливі програми. Водночас Д.О. Дубілет підкреслював, що остаточне рішення щодо перепису Кабінетом міністрів України ще не прийнято і відмова від нього — його власна точка зору [2].

У проекті було використано три методи оцінки чисельності наявного населення та наведено їх інтегровані дані): 1) комбінований метод (дані мобільних операторів + дані статистичного обстеження домогосподарств + дані реєстрів); 2) комбінований метод оцінки (дані статево-вікової структури населення + дані реєстрів); 3) реєстровий метод. Кінцеве відхилення визначеної чисельності наявного населення не перевищує 2,86% від оцінок за кожним із зазначених методів. З метою реалізації проекту було отримано знеособлені та агреговані дані з трьох реєстрів (Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування щодо осіб у віці більше 60 років, Державного реєстру актів цивільного стану громадян щодо осіб у віці до 14 років та Державного реєстру фізичних осіб — платників податків), а також використано матеріали поточної статистики Укрстату щодо статево-вікової структури населення; проведено статистичне спостереження щодо користування домогосподарствами послугами мобільного зв'язку (отримано 26,7 тис. відповідей від домогосподарств); отримано інформацію від компаній "Київстар", "Vodafone" та "Lifecell" за спільною методикою, яка передбачала прив'язку абонентів до адміністративно-територіальної одиниці станом на лютий — березень 2019 р. без урахування абонентів, для яких середня тривалість вхідних та вихідних дзвінків за цей період часу становила менше 10 с. Під час дослідження було зокрема встановлено, що середня частка населення, яке користується мобільним зв'язком в Україні, становить 0,89, а середня кількість SIM-карток на одного абонента складає 1,21 [9].

Використання даних мобільних операторів для оцінки чисельності населення викликало негативну реакцію у багатьох експертів. Водночас крім конструктивної критики у ЗМІ поширювалися повідомлення щодо суцільної фальсифікації. Зокрема, про те, що чисельність населення визначили шляхом звичайних математичних операцій — множенням чисельності населення встановлюваної поточним обліком Укрстату на 0,888. Зазначимо, що дані твердження було спростовано керівництвом вітчизняної служби статистики [10]. Насправді ж до складу робочої групи проекту, яка готувала методологію розрахунків увійшли (крім Д. Дубілета) поважні українські вчені, державні службовці та громадські діячі, у т. ч. Голова Державної служби статистики України І.Є. Вернер. [9]. Тому розмови про фальсифікацію є очевидно безпідставними.

Проте від багатьох науковців лунала цілком слушна критика щодо планів підмінити даним проектом перепис населення. Зокрема, видатний український демо-

граф, академік Е.М. Лібанова цілком слушно зазначала: "Цікава ідея пана Дубілета не має ніякого стосунку до перепису. Це є оцінка чисельності населення. А перепис — інформація приблизно по 50 питаннях про кожну людину, яка проживає в країні — сімейний стан, освіта, зайнятість, джерела доходів, мова, етнічна приналежність тощо" [6].

Перші показники планувалося озвучити ще до завершення 2019 р., але їх оприлюднено трохи пізніше — 23 січня 2020 р. [8]. Було названо чисельність наявного населення України станом на 1 грудня 2019 р. (37 289 тис. осіб), його поділ по регіонам, а також статево-вікову структуру. Анонсувалося, що остаточні дані будуть надходити до серпня 2020 р. Вже у березні було заплановано представити інформацію щодо населення районів та міст обласного значення. Проте, фактично перші оприлюднені дані виявилися і останніми. На момент підготовки даної статті (квітень — травень 2021 р.) нових даних не з'явилося. Зокрема, українці дізналися про оцінку населення лише одного міста (Києва) [9].

Різниця між даними, отриманими в результаті проведення цього проекту та показниками поточної статистичного обліку (відповідний облік проводить Укрстат), була вражаючою. За офіційними даними Укрстату, на 1 січня 2020 р. чисельність наявного населення становила 41 902 тис. мешканців, тобто була на 4,6 млн більшою, ніж нараховували методами передбаченими у проекті. Але, як зазначалося вище, у проекті досліджувалося лише населення підконтрольної території, а у поточній оцінці Укрстату враховано ОРДЛО. Водночас результати проекту було також оприлюднені на сайті Укрстату, і тому вони у певній мірі також отримали офіційний статус [9].

Різниця у населенні низки областей України (передусім західних) була ще більшою (подекуди різниця становила близько 25 %). Наприклад, згідно з поточною статистикою Укрстату населення Закарпатської обл. — 1 254 тис., а згідно проекту — 925 тис. Населення Івано-Франківської обл. — відповідно 1368 та 1126 тис., Тернопільщини — 1 039 та 764 тис. Тільки населення Києва, Дніпропетровської та Харківської областей згідно з даними проекту була вище, ніж вважалося. Насамперед це стосується столиці. Згідно з поточною статистикою Укрстату її населення становить 2 964 тис. За проектними оцінками, у столиці мешкає 3 703 тис. [5; 9].

Спробуємо оцінити те, наскільки об'єктивними є цифри, які були представлено у проекті. Д.О. Дубілет справедливо зазначив, що існують три фактори скорочення чисельності населення ("три великі блоки"): "перший — окуповані території, другий — негативний тренд із міграції, у нас емігрують більше, ніж приїжджають назад, і третє, на жаль, це демографічний тренд, у нас смертей більше, ніж народжуваності" [2]. Екс-міністром було наведено дані Державної міграційної служби України щодо негативного балансу міграцій за період 2010—2019 рр., який становив 3,8 млн осіб [2]. Зазначимо, що з Донбасу внаслідок бойових дій до інших країн виїхало від 600 до 700 тис. осіб, і частина цих людей скористалися неконтрольованою Україною ділянкою кордону, не потрапивши до згаданої вище цифри. Тому можна сміливо казати про те, що негативний баланс міграцій починаючи з 2010 р. був не меншим, ніж

4,0 млн (напевно баланс міграцій був негативним і у 2002—2009 рр., але розрахунків щодо його обсягу ми у даній статті робити не будемо). Водночас на неокупованій території України зареєстровано близько 1,4 млн внутрішньо переміщених осіб (ВПО, переважна їх більшість — саме з ОРДЛО) [7].

Отже, якщо ми від офіційної чисельності населення України без окупованих територій (37,8 млн), віднімо зафіксований, але неіснуючий насправді міграційний приріст населення за період після перепису (0,2 млн), віднімо приблизну чисельність справжніх міграційних втрат населення (4,0 млн) та водночас врахуємо кількість офіційно зареєстрованих ВПО (1,4 млн), то зможемо зробити висновок, що справжня чисельність населення України без тимчасово окупованих територій становить близько 35 млн станом на 1 березня 2021 р. Насправді не всі ті хто виїхав з ОРДЛО до інших регіонів України був зареєстрований як ВПО. Водночас не всі ВПО дійсно переїхали (серед них є суттєва частина так званих "пенсійних туристів"), тому дана оцінка є приблизною. Вона розходиться із даними проекту Д.О. Дубілета на 1,9 млн (з урахуванням того, що населення України після 1 грудня 2019 р. продовжувало скорочуватися). Зазначимо, що згідно даних на підконтрольній частині Луганщині було нараховано 1 127,5 тис., у той час як навіть до війни населення відповідних районів та міст обласного підпорядкування було меншим ніж 800 тис. [9]. У будь-якому разі, цифри, які з'явилися у результаті проведення проекту "Оцінка чисельності наявного населення України" є більш об'єктивними, ніж поточна статистика Укрстату, базою для якої є перепис 2001 р.

Оцінюючи максимально можливу чисельність наявного населення України у її міжнародно-визнаних кордонах, потрібно врахувати 2,4 млн мешканців Криму. Значно важче буде оцінити чисельність населення ОРДЛО. На нашу думку, з урахуванням тих даних, які є щодо погіршення демографічної кризи та ситуацією із виїздом населення, його чисельність там становить від 2,0 до 2,3 млн. Тому загальна чисельність населення нашої країни скоріш за все не перевищує 40-мільйонну позначку, що відносить Україну до переліку держав з найбільш катастрофічною демографічною ситуацією у світі (згадаємо, що у 1991 р. її населення становило 52 млн).

Ситуація гостро вимагає проведення Другого Всеукраїнського перепису населення. Саме у 2021 р. відбувається перепис населення у всіх державах-членах ЄС та у багатьох державах-кандидатах на членство у ЄС (і цьому не завадила пандемія). Україні, з огляду на її прагнення приєднатися до Родина європейських народів, було б цілком здійснити даний захід у один рік із іншими. Проте перепис у черговий раз було відкладено на невизначений термін. Сподіваємося, що його вдасться провести у найближчі 2—3 роки.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

1. Ключовими проблемами моніторингу демографічних процесів в Україні на сучасному етапі є незадовільне відстеження міграційної динаміки населення та об'єктивна неможливість якісної оцінки тимчасово окупованих територій.

2. Необхідно суттєво покращити моніторинг міграційної динаміки, зокрема, через посилення міжнародного співробітництва Укрстату з національними органами статистики інших держав, передусім держав-членів ЄС, які також відстежують чисельність українців, які переїжджають до них на ПМП та трудових мігрантів. Обмін відповідною статистичною інформацією має зробити вітчизняну статистику у цій сфері значно більш достовірною.

3. На нашу власну думку, за нинішнього стану справ з моніторингу міграційних процесів було б доречним взагалі тимчасово відмовитися від фіксування міграційної динаміки та провести перерахунок чисельності населення України за період 2002—2021 рр. без урахування насправді неіснуючого міграційного приросту.

4. Проєкт "Оцінка чисельності наявного населення України" є важливим та корисним кроком для демографічної статистики України. Його результати дозволяють по новому подивитися на динаміку населення. Зокрема, було отримано показники, які суттєво відрізняються (у менший бік) від цифр офіційної поточної статистики населення. Вони є ближчими до реальної демографічної картини, ніж оцінки Укрстату, і не тільки не заниженими, але навпаки дещо вищими ніж можна було передбачити з огляду на великі міграційні втрати населення.

5. Буде бажаним довести проєкт до завершення, отримати та оприлюднити інформацію щодо чисельності населення районів та міст обласного значення. Вивчення методології та повних результатів "Оцінки чисельності наявного населення України" (після їх оприлюднення) має бути предметом подальших наукових досліджень.

6. Водночас зазначений проєкт не є переписом і не має підмінити собою Другий Всеукраїнський перепис населення, який, на нашу думку, потрібно провести у найближчі 2—3 роки.

Література:

1. Демографічна ситуація у 2020 році: експрес-випуск. Державна служба статистики України: офіц. сайт. 18 лютого 2020 р. — URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 10.05.2021).

2. Дубілет назвав три причини, через які скоротилося населення. Українська правда: інтернет-видання. Новини. 23 січня 2020 р. — URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2020/01/23/7238207> (дата звернення 10.05.2021).

3. Малиновська О.А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії: монографія / О.А. Малиновська. Київ: НІСД, 2018. — 472 с.

4. Муц Л.Ф. Формування та реалізація державної міграційної політики: монографія / Л.Ф. Муц. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2019. 418 с.

5. Населення (2002—2020). Державна служба статистики України: офіц. сайт. — URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 10.05.2021).

6. Неможливо керувати країною, якщо ти не знаєш, хто в ній живе [інтерв'ю з академіком НАН України Е.М. Лібановою / вели В. Герасимчук, С. Кошкіна] // LB.ua: інтернет-видання. 6 лютого 2020 р. URL: https://lb.ua/society/2020/02/06/449123_ella_libanova_nemozhливо_keruvati.html?fbclid=IwAR2sbqw-

MoOhCBMxz_V9edWLC5Eos5Hz7mqFwoALOOA-5pсууznZ2xB5rxZw (дата звернення 10.05.2021).

7. Обліковано 1 433 454 внутрішньо переміщені особи. Міністерство соціальної політики України: офіц. сайт. 8 січня 2020 р. URL: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html> (дата звернення 10.05.2021).

8. Оприлюднено результати оцінки чисельності наявного населення України. Урядовий портал: єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. Новини. 23 січня 2020 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/opriplyudneno-rezultati-ocinki-chiselnosti-nayavnogo-naselennya-ukrayini> (дата звернення 10.05.2021).

9. Оцінка чисельності наявного населення України станом на 1 грудня 2019 р. Державна служба статистики України: офіц. сайт. — 23 січня 2020 р. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/Noviny/new2020/zmist/noviny/OnU_01_12_2019.pdf (дата звернення 10.05.2021).

10. Оцінка чисельності наявного населення України станом на 1 грудня 2019 р. стала результатом експериментальних розрахунків за методологією, яка створювалася робочою групою. Урядовий портал: єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. Новини. 5 лютого 2020 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhstat-ocinka-chiselnosti-nayavnogo-naselennya-ukrayini-stantom-na-1-grudnya-2019-roku-stala-rezultatом-eksperimentalnih-rozrahunkiv-za-metodologiyeyu-yaka-stvoryuvalasya-robchoyuu-grupoou> (дата звернення 10.05.2021).

11. Позняк О.В. Проблеми реалізації імміграційної політики України / О.В. Позняк // Проблеми реалізації Стратегії державної міграційної політики України: зб. матеріалів наук.-практ. конф. (м. Київ, 19 груд. 2019 р.) / упоряд. О.А. Малиновська. — Київ: НІСД, 2019. — С. 63—68.

12. Українське суспільство: міграційний вимір: нац. доповідь / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. Київ, 2018. 396 с.

13. Уряд проведе електронний перепис населення вже цього року — Дубілет. Українська правда: інтернет-видання: Новини. 28 листопада 2019 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/news-/2019/11/28/654234> (дата звернення 10.05.2021).

14. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 березня 2021 року та середня чисельність у січні-лютому 2021 року. Державна служба статистики України: офіц. сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 10.05.2021).

15. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 березня 2021 року та середня чисельність у січні-лютому 2021 року. Головне управління статистики у Донецькій області: офіц. сайт. URL: [http://donetskstat.gov.ua/statinform1/demohrafichna-ta-sotsialna-statystyka/naselennia-ta-mihratsiia/chyselnist-naselennya-\(-zatsinkoynu\)-po-mistakh-oblasnoho-znachennya-ta-rauonakh](http://donetskstat.gov.ua/statinform1/demohrafichna-ta-sotsialna-statystyka/naselennia-ta-mihratsiia/chyselnist-naselennya-(-zatsinkoynu)-po-mistakh-oblasnoho-znachennya-ta-rauonakh) (дата звернення 10.05.2021).

16. Чисельність населення (за оцінкою) на 1 березня 2021 року та середня чисельність у січні — лютому 2021 року. Головне управління статистики у Луганській області: офіц. сайт. URL: http://lg.ukrstat.gov.ua/sinf/demograf/chisl03_2021.php.htm (дата звернення 10.05.2021).

References:

1. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2021), "Demographic situation in 2020: express issue", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 10 May 2021).
2. Ukrains'ka pravda (2020), "Dubilet named three reasons why the population decreased", available at: <https://www.pravda.com.ua/news/2020/01/23/7238207> (Accessed 10 May 2021).
3. Malynovs'ka, O. A. (2018), *Mihratsijna polityka: hlobal'nyj kontekst ta ukrains'ki realii* [Migration policy: global context and Ukrainian realities], NISD, Kyiv, Ukraine.
4. Muts, L. F. (2019), *Formuvannia ta realizatsiia derzhavnoi mihratsijnoi polityky* [Formation and implementation of state migration policy], Kласychnyj pryvatnyj universytet, Zaporizhzhia, Ukraine.
5. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2021), "Population (2002-2020)", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 10 May 2021).
6. LB.ua (2020), "It is impossible to govern a country if you do not know who lives in it. Interview with Academician of the NAS of Ukraine EM Libanova", available at: https://lb.ua/society/2020/02/06/449123_ella_libanova_nemozh-livo_keruvati.html?fbclid=IwAR2sbqw-MoOhCBMxz_V9edWLCc5Eos5Hz7mqFwoALOOA-5pcyznZ2xB5rxZw (Accessed 10 May 2021).
7. The official site of Ministry of social policy (2020), "1,433,454 internally displaced persons were registered", available at: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html> (Accessed 10 May 2021).
8. Government portal. Official website (2020), "The results of the assessment of the current population of Ukraine have been published", available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/oprilyudneno-rezultati-ocinkichiselnosti-nayavnogo-naselennya-ukrayini> (Accessed 10 May 2021).
9. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2020), "Estimation of the current population of Ukraine as of December 1, 2019", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 10 May 2021).
10. Government portal. Official website (2020), "The estimate of the current population of Ukraine as of December 1, 2019 was the result of experimental calculations according to the methodology developed by the working group", available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhstat-ocinka-chiselnosti-nayavnogo-naselennya-ukrayini-stantom-na-1-grudnya-2019-roku-stala-rezultatom-eksperimentalnih-rozrahunkiv-zametodologiyeyu-yaka-stvoryuvalasya-robochoyu-grupoyu> (Accessed 10 May 2021).
11. Pozniak, O. V. (2019), "Problems of realization of immigration policy of Ukraine", *Problems of realization of Strategy of state migration policy of Ukraine: zbirnyk materialiv naukovo-praktychnoi konferentsii. Naukovo-praktychna konferentsia* [Problems of realization of Strategy of state migration policy of Ukraine: collection of materials of the scientific-practical conference. Scientific-practical conference], NISD, Kyiv, Ukraine, pp. 63—68.
12. Ptoukha Institute for Demography and Social Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine (2018), *Ukrains'ke suspil'stvo: mihratsijnyj vymir: natsional'na dopovid* [Ukrainian society: migration dimension: national report], Kyiv, Ukraine.
13. Ukrains'ka pravda (2019), "The government will conduct an electronic census this year - Dubilet", available at: <https://www.epravda.com.ua/news-/2019/11/28/654234> (Accessed 10 May 2021).
14. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2021), "Population (estimated) as of March 1, 2021 and average population in January-February 2021", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 10 May 2021).
15. The official site of Main Statistical Office in Donetsk region (2021), "Population (estimated) as of March 1, 2021 and average population in January-February 2021", available at: [http://donetskstat.gov.ua/statinform1/demohrafichna-ta-sotsialna-statystyka/naselennia-ta-mihratsiia/chyselnist-naselennya-\(-zatsinkoyu-\)-po-mistakh-oblasnoho-znachennya-ta-rayonakh](http://donetskstat.gov.ua/statinform1/demohrafichna-ta-sotsialna-statystyka/naselennia-ta-mihratsiia/chyselnist-naselennya-(-zatsinkoyu-)-po-mistakh-oblasnoho-znachennya-ta-rayonakh) (Accessed 10 May 2021).
16. The official site of Main Statistical Office in Luhansk region (2021), "Population (estimated) as of March 1, 2021 and average population in January-February 2021", available at: http://lg.ukrstat.gov.ua/sinf/demograf/chisl03_2021.php.htm (Accessed 10 May 2021).

Стаття надійшла до редакції 17.05.2021 р.

АГРОСВІТ
www.agrosvit.info
Передплатний індекс: 23847

АГРОСВІТ
Науково-практичний журнал

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292